

Nataša Kandić, direktorica Fonda za humanitarno pravo iz Beograda

Skeptična sam da će Srbija uhapsiti Mladića

Šutnja zvanične Srbije je nedvosmislen dokaz da je bliža političkim grupama koje negiraju genocid u Srebrenici
• Ima puno argumenata na strani osnivanja regionalne komisije za ustanovljenje činjenice o ratnim zločinima

Razgovarao: Samir KARIĆ

• Nedavno je belgijska zastupnica u Parlamentu EU upitala gospodina Vuka Jeremića, ministra vanjskih poslova Srbije, zbog čega Srbija nije usvojila rezoluciju kojom se 11. juli proglašava Danom sjećanja na genocid u Srebrenici. Jeremić je prešutio odgovor. Zbog čega vlasti u Srbiji ne žele da usvoje ovu rezoluciju?

- U parlamentu Srbije nije se postavilo pitanje usvajanja rezolucije Evropskog parlamenta jer nema političke volje. Šutnja zvanične Srbije je nedvosmislen dokaz da je bliža političkim grupama koje negiraju genocid u Srebrenici, objavljivanjem spiskova srpskih žrtava iz rata u BiH i tvrdnjama da se među srebreničkim žrtvama nalaze ljudi koji primaju humanitarnu pomoć. To što predsednik Srbije ne reaguje na zahtev nevladinih organizacija da se 11. jul proglasi Danom sećanja na žrtve genocida je ponižavajuće i uvredljivo za žrtve u celom svetu, a ne samo srebreničke, ali i obeshrabrujuće u pogledu izgradnje poverenja i dobre saradnje u regionu.

• Evo, javila se ideja za osnivanjem regionalne komisije za utvrđivanje činjenica o ratnim zločinima i drugim teškim povredama ljudskih prava u bivšoj Jugoslaviji (REKOM). Održavaju se konsultacije sa predstavnicima raznih udruženja. Jesu li

udruženja zainteresovana za ovakvu komisiju i koliko će ona pomoći u suočavanju sa prošlošću?

- Žrtve, bez obzira na to iz koje su zemlje u regiji, imaju potrebu da govore o svom iskustvu, da vide i osećaju da su drugima bitne, i da ih u drugim društvima poštuju i saosećaju sa njima. Tu platformu za glas žrtava donela je ova inicijativa za osnivanje regionalne komisije (REKOM). To žrtve prepoznaju kao važno za njih. Opet, sve žrtve imaju isto mišljenje da je rešavanje sudbine nestalih najvažnije pitanje. Očekuju da bi regionalna komisija mogla doći do podataka o tajnim masovnim grobnicama baš zbog tog regionalnog karaktera. Svima je stalo do javnog priznanja u regiji, nijednoj žrtvi nije dovoljno priznanje svoje etničke zajednice i međunarodne zajednice. Različita udruženja žrtava, veterana, invalida rata, organizacije mladih, ženske grupe i druge grupe civilnog društva slažu se da suočavanje s prošlošću mora biti državni projekat i da ga ne mogu voditi nevladine organizacije. Mi, mislim na civilno društvo, možemo da pripremimo uslove na regionalnom nivou, kao što je ova regionalna debata o prošlosti, da predložimo model komisije, ali mi ne možemo da zamenimo nijednu državu niti ima smisla da se bavimo idejom da osnivamo komisiju koja bi se bavila ratnim zločinima.

Ima puno argumenata na strani osnivanja regionalne komisije za ustanovljenje činjenice o ratnim zločinima: krivična suđenja su važna, ali nema tih sudova koji u narednih 20 godina mogu procesuirati više od 1.200 počinilaca u svim državama bivše Jugoslavije. Osim toga, ona su fokusirana na počinioce i samo na njihovu individualnu odgovornost u odnosu na ratne zločine. Nama je potrebna i institucija kao što je komisija u čijem središtu su žrtve i njihova patnja, bol i počinjena nepravda. Te dve istine, sudska i iskustvo žrtava, mogu da izgrade celovitu sliku o prošlosti, počinjenim zločinima i odgovornosti institucija. Lično mislim da je to naš izlaz iz prošlosti i ne smemo ga zatvoriti.

Nisu sva udruženja žrtava saglasna sa ovom inicijativom. Ima i organizacija za ljudska prava koje smatraju da se suočavanje s prošlošću mora obaviti na nacionalnom nivou i da je početak i kraj tog procesa da Srbija prizna agresiju na BiH. Drugi učesnici upozoravaju da, kada bi bilo realno očekivati od Srbije da prizna agresiju, nikakva komisija nam ne bi bila ni potrebna.

• Jedan od razloga za osnivanje REKOM-a je postojanje jake identifikacije i solidarnosti sa optuženima za ratne zločine iz vlastite zajednice i olako optuživanje drugih. Kako prevazići takva razmišljanja i shvatanja?

- Ako države u regionu prihva-

te inicijativu i formiraju regionalnu komisiju, ona će imati moć da osigura poštovanje i solidarnost sa svim žrtvama.

• Kolektivne krivice za zločin nema, ali kada će po Vašem mišljenju Srbi kolektivno osuditi zločin?

- Danas će i zvanična Srbija lako reći "osudujemo sve ratne zločine", ali odnose u regiji menja jedino samokritičko preispitivanje vlastite odgovornosti. A to je kad zvanična Srbija počne da brani žrtve iz drugih zajednica, tako što iznosi šta su sve institucije Srbije, policija i vojska počinile, i otkrivanjem identiteta počinilaca. Regionalna komisija može da pomogne tom procesu.

• Kako će regionalna komisija posmatrati slučaj osuđenog Ilije Jurišića, ako imamo u vidu da srbijansko Tužilaštvo smatra da je kriv, dok pola Bosne i Hercegovine misli suprotno?

- Za buduću komisiju su bitne činjenice o samom događaju 15. maja 1992. godine, kada je stradalo više desetina pripadnika bivše JNA. Međutim, to nije bio predmet optužnice niti suđenja, a po meni to treba da bude jedna od istraga REKOM-a. Ilija Jurišić je osuđen za prenošenje navodne komande za napad, ali tokom suđenja nije van svake sumnje utvrđeno da li je to bio napad ili se pucalo i sa jedne i sa druge strane. U svakom slučaju, REKOM bi mogao, pod uslovom da ima novih

dokaza, da ispravi nepravde u presudama pojedinih sudova.

• Biljana Plavšić, osuđena ratna zločinka, trenutno živi u Beogradu. Kakvu poruku žrtvama šalje njeno ranije puštanje na slobodu?

- Sud je tako odlučio i ne vredi da polemismo o tome. Mnogo je važnije da protestujemo što su mediji u Srbiji, sve televizije i pisani mediji, osim NIN-a, i donekle i Vremena, izveštavali kao da u Beograd stiže stvarno neka plemenita kraljica. Obaveza predsednika Srbije je bila da ponovi sve zločine koje je Plavšićka priznala, pa kasnije tvrdila da je bila naterana.

• U Haagu je počeo proces protiv Radovana Karadžića. Koliki je, prema Vašem mišljenju, značaj ovog procesa za rešavanje nekih stvari u prošlosti, ali i za izgradnju bolje budućnosti na ovim prostorima?

- Moj utisak je da Haški tribunal završava svoj mandat sa suđenjem Karadžiću. Kao da se oprostio od Ratka Mladića. U optužnici se ne pominje Srbija i uloga njenih institucija. Suđenje je važno jer će Sud do kraja ogoliti 'najvećeg srpskog heroja', žrtve će imati satisfakciju, biće puno jasnije šta se sve događalo u vrhu Republike Srpske, ali bez Mladića neće biti potpune slike o svemu što se dešavalo u BiH. Ja sam vrlo skeptična da će Srbija uhapsiti Mladića i da Haško tužilaštvo ozbiljno računa na to.

TAKOREČI EKOLOŠKI...

Ekološka sekcija Koledža ujedinenog svijeta Mostar organizirala je jučer na Španjolskom trgu u Mostaru promotivnu ekološku akciju pod nazivom "Dan brige o okolišu". Tokom akcije učenici su dijelili građanima platnene vrećice i promotivni materijal kako bi ih upozorili na štetnost plastičnih vrećica za okoliš. Po riječima voditeljice Ekološke sekcije u Koledžu Valentine Mindoljević, odaziv građana i učenika iz svih škola s područja Mostara bio je odličan.